

Uczucia i emocje w tekstach kultury
Pod redakcją Joanny Kuć

Recenzenci:

prof. dr hab. Brygida Pawłowska-Jądrzyk,
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Prof. dr hab. Maria Starnawska, Uniwersytet
Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Prof. dr hab. Beata Wałęciuk-Dejneka,
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
w Siedlcach

Copyright © by Instytut Filologii Polskiej
i Logopedii Uniwersytetu Przyrodniczo-
Humanistycznego w Siedlcach 2016
Copyright © Wydawnictwo Aureus 2017

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet
Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Wszystkie prawa zastrzeżone. Książka ani jej
część nie może być przedrukowywana, ani
w żaden sposób reprodukowana czy powie-
lana mechanicznie, elektronicznie, magne-
tycznie lub fotograficznie bez pisemnej zgody
wydawcy. W sprawie zezwoleń na przedruk
należy zwracać się do Wydawnictwa Aureus.

Wydawnictwo Aureus, Kraków 2017
www.e-aureus.pl
e-mail: redakcja@e-aureus.pl

ISBN 978-83-65765-06-2

Wydanie pierwsze
Ark. wyd. 14; ark. druk. 14,25

Spis treści

7	Wstęp
	Elżbieta Mikiciuk
9	„Doskonała miłość usuwa lęk”. Sztuka ikony wobec uczuć i emocji
	Diana Saniewska
25	Polimorfizm smutku. Przypadek Juliusza Słowackiego
	Joanna Szklarz
43	Ludzkie oblicze demona – portret Shinsengumi w <i>Hakuōki Sekkaroku</i>
	Beata Morzyńska-Wrzosek Iwona Benenowska
57	(Samo)ocena twórczości poetyckiej Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej
	Paulina Montewka
81	Poetycka miłość Maryli Wolskiej
	Małgorzata Posturzyńska-Bosko
89	Co za brzydactwo! – językowy obraz kobiecej brzydoty na podstawie <i>Dictionnaire comique, satyrique, critique, burlesque, libre et proverbial</i> Philiberta-Josepha Le Roux (1786)
	Magdalena Malinowska
97	Miłość matczyna. Analiza uczuć związanych z macierzyństwem w utworach współczesnych pisarek maghrebskich
	Łukasz Głos
107	Miłość i gniew. O listach Marka Hłaski do matki
	Brygida Pawłowska-Jądrzyk
125	O „duchowości następczej” i kiczosferach emocjonalnych w dwóch ujęciach literackich (Irzykowski – Dehnel)
	Paweł Stangret
139	„Starcy i pensjonarki”. Wzruszenie jako Kantorowska wersja awangardy
	Katarzyna Gołoś
151	Między ideałem Sodomy a ideałem Madonny. Miłość w <i>Braciach Karamazow</i> Fiodora Dostojewskiego z perspektywy scenicznej interpretacji Janusza Opryńskiego

- 161 Weronika Kostyra
Zwykły wyciskacz łez? Kilka uwag o emocjach i ich roli
w melodramacie filmowym
- 171 Łukasz Wróblewski
Pierwszeństwo afektu. Lęk, narcyzm i wstyd w „Domu złym”
Wojciecha Smarzowskiego
- 185 Aleksandra Deskur
„O namiętnościach, które się w nas znajdują, co są” – Stanisława Witwickiego
teoria afektu
- 195 Roman Sliwka
Paulus je nejlepší! Emotywność komentarzy internetowych na przykładzie
czeskiej wersji portalu Kuchnia Lidla
- 207 Pelagia Bojko
Wokół poetyki nagłówków dziennikarskich tekstów związanych z Euro 2016
(na wybranych przykładach)
- 217 Barbara Jarecka-Kowalczyk
O uczuciach i emocjach *expressis verbis* w świetle badań
ankietowych gimnazjalistów
- 227 Afiliacje

Wstęp

Tematykę tego tomu wyznacza rozległość zainteresowań uczuciami i emocjami w tekstach kultury. Opisywanie dzieł sztuki przez ten pryzmat nie jest kwestią nową. Problematykę uczuć i emocji podejmowali już w starożytności Platon i Arystoteles, jednak największą intensyfikację badań naukowych z tego zakresu datuje się na koniec XIX wieku, kiedy w 1872 roku Karol Darwin publikuje pracę pt. *O wyrazie uczuć u człowieka i zwierząt*. Kilka lat później Wiliam James przedstawia w pracy *Podstawy psychologii* (1890) rozróżnienie na emocje w sensie psychologicznym i fizjologiczno-behawioralnym¹. Rozwój naukowej wiedzy o emocjach dokonuje się także dzięki odkryciom nauk przyrodniczych opisujących przebieg procesów emocjonalnych zachodzących w mózgu oraz pracom interdyscyplinarnym psychologów i neurobiologów w ramach *cognitive science*². Umożliwiły one nie tylko wnikliwe badanie samych reakcji emocjonalnych, ale i zrozumienie roli, jaką odgrywają w życiu społecznym, relacjach międzyludzkich, w ewolucji gatunku, a także w wielu przejawach ludzkiej aktywności, jakimi są literatura, teatr, malarstwo, film i inne sztuki. Od tego czasu „wielka narracja emocji” nie słabnie, samo ich doświadczanie wywołuje złożone procesy psychologiczne, rozwojowe, językowe i antropologiczne, a zdolność do wyrażania emocji od dawna wpisuje się w nurt antropocentryzmu. Nowa humanistyka wiąże się z eksploracją emocjonalności, czyniąc ją jedynym wiarygodnym wglądem w naturę ludzką.

Zainteresowanie teoriami neuroestetycznymi, eksplorującymi psychologię twórczości i odbioru dzieła sztuki, w tym literatury, to próba wzbogacenia kontekstu badawczego, kulturowego oraz pola dyskusji na temat uczuć i emocji. Sprzyja temu uruchamianie kolejnych kontekstów i rozwijanie wymiany międzydyskursowej. Re-

¹ Por. P. Przybysz, W. Dziarnowska, *Emocje i dylematy moralne z perspektywy neuroetyki, w: Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu*, t. 6, nr 1, red. A. Klawiter, Poznań 2012, s. 41.

² Syntetyczne omówienie najważniejszych koncepcji *emotional studies* znajdziemy w pracach K. Imbir, por. *Formy aktywności umysłu. Ujęcia kognitywistyczne*, t. 1: *Emocje, percepcja, świadomość*, red. A. Klawiter, Warszawa 2008 i innych.